

TE-keskukset ja työvoimatoimistot

15.4.2008

1108/051/2008

TYÖTTÖMYYSTURVALAIN SOVELTAMINEN TIETEEN JA TAITEEN TEKIJÖIHIN ERÄISSÄ TILANTEISSA

Nykyisen hallituksen ohjelma painottaa voimakkaasti luovan talouden ja luovan työn merkitystä Suomelle. Ohjelmansa mukaan hallituksen tavoitteena on luoda innovaatiotoiminnalle maailman paras toimintaympäristö. Tavoitteena on myös, että työnteko ja yrittäminen ovat aina kannattavia.

Luovan talouden ja luovan työn edistäminen on uuden työ- ja elinkeinoministeriön keskeisiä strategisia hankkeita. Jotta luova työ olisi houkutteleva vaihtoehto hankkia elantonsa ja tarjota omaa osaamistaan, myös sosiaaliturvan tarjoaman turvaverkon tulee olla riittävä, ja sosiaalietuuksien ehtojen olla läpinäkyviä. Luovassa työssä työntekijöiden muodot poikkeavat perinteisestä palkkatyöstä ja yritystoiminnasta varsinkin tutkijan ja taiteilijan ammateissa. Siksi on erityisen tärkeää, ettei erilaisia työskentelymuotoja aseteta sosiaaliturvan soveltamisessa keskenään eri asemaan enempää kuin on perusteltua.

Hallituksen ohjelmaan onkin kirjattu nimenomainen lupaus, että apurahansaajien sosiaaliturvaa parannetaan vuoden 2009 alusta niin, että apurahansaajille turvataan työskentelyyn myönnettyjen apurahojen perusteella eläke-, sairausvakuutus-, työtapaturma- ja työttömyysturva. Lisäksi hallitusohjelmassa luvataan, että tieteen ja taiteen tekijöiden työttömyysturvaa parannetaan lainsäädäntöä täsmentämällä. Parannusten toteuttamiseksi tarvittavan hallituksen esityksen valmistelu on meneillään. Lakiesitys on tarkoitus antaa eduskunnalle jo sen kevätistuntokauden aikana. Tieteen ja taiteen tekijöiden osalta työ- ja elinkeinoministeriössä valmistellaan samassa aikataulussa asetusehdotukset sekä tarvittavat ohjeet uuden lain soveltamisesta. Ohjeissa otetaan riittävällä tavalla huomioon sekä tieteen tekemiseen että vapaisiin ja ns. työsuhteisiin taiteilijoihin liittyvät erityispiirteet.

Työttömyysturvalain (1290/2002) 1 luvun 4 §:n 1 momentin ja työ- ja elinkeinoministeriöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (1024/2007) 1 §:n mukaan työttömyysturvan toimeenpanoa johtaa, ohjaa ja kehittää työvoimapolitiittisten asioiden osalta työ- ja elinkeinoministeriö. Nykyisen lain soveltamisesta ministeriö ei enää anna kattavia soveltamisohjeita. Työttömyysturvalain säännösten soveltamisesta tutkijoihin ja taiteilijoihin on viime aikoina liittynyt joitakin väärinkäsityksiä. Tämän vuoksi ministeriö toteaa käsityksensä työttömyysturvan saamisen edellytyksistä eräissä tilanteissa ja niiden tutkimiseen liittyvistä menettelyistä seuraavan:

Työttömyysturvajärjestelmän tavoitteena on turvata työttömän työnhakijan toimeentulo sinä aikana, kun hän aktiivisesti hakee työtä tai yrittää päästä työllistymistään edistäviin toimenpiteisiin. Työttömyysturva on työstä saatavaan toimeentuloon nähden aina toissijainen. Työttömyysturvalaissa ei ole erityisiä vain luovan työn tekijöitä koskevia säännöksiä. Taiteilijoiden ja tutkijoiden työn ominaispiirteistä johtuu, ettei työttömyysturvalain soveltaminen heidän kohdallaan ole aina ongelmaton.

1. Työllistymisen päättymisen arvioinnista

Aiemmin taiteilijan- tai tutkijantyössään päätoimisesti työllistyneen työnhakijan on ollut vaikea päästä työttömyysturvajärjestelmän piiriin. Päätoimisen työllistymisen katsotaan jatkuvan siihen asti, kunnes toiminta on todisteellisesti lopetettu tai se on ollut yhdenjaksoisesti keskeytyneenä neljän kuukauden ajan. Käytännössä erityisen ongelmallisia ovat tilanteet, joissa taiteilijalla tai tutkijalla ei ole esittää mitään näyttöä omasta työllistymisestään tai siinä tapahtuneista muutoksista. Toiminnan lopettamis- ja keskeyttämistilanteissa työvoimapolitiittista lausuntoa annettaessa siirrytään etukäteisvalvonnasta jälkikäteen tapahtuvaan valvontaan. Tällöin päätös asiassa perustetaan jatkossa hakijan omaan ilmoitukseen toiminnan laajuudesta ja sitovuudesta. Lisäksi on huomioitava, että tutkijalla tai taiteilijalla ei pääsääntöisesti ole sellaista vaihto- tai käyttöomaisuutta, josta luopumalla voisi osoittaa toiminnan päättyneen. Taiteilijan ei tarvitse luopua työssään tarvitsemista tarvikkeista, välineistä tai tavanomaisesta teosvarastosta. Toisin sanoen neljän kuukauden todisteellista keskeytysaikaa ei enää edellytetä.

Jos etuuden hakija vetoaa toiminnan päättymiseen tai keskeytymiseen eikä ole olemassa tapaa, jolla hän voisi näyttää asian kohtuudella toteen, annetaan hänelle jatkossa esteetön työvoimapolitiittinen lausunto ehdollisena ja määräaikaisena työnhakijaksi ilmoittautumisesta lukien. Lausunto (OM1) annetaan enintään neljän kuukauden ajaksi. Lausunnon perusteluista tulee ilmetä, että se perustuu hakijan omaan ilmoitukseen. Hakijalle tulee myös kertoa hänen velvollisuudestaan ilmoittaa tilanteesta tapahtuvista muutoksista. Työhuoneesta luopuminen ei ole edellytys esteettömän työvoimapolitiittisen lausunnon antamiselle silloin, kun etuuden hakija vetoaa toiminnan keskeytymiseen tai muuttumiseen sivutoimiseksi.

Määräajan päätyttyä asia käsitellään uudelleen hakijan, etuuden maksajan tai työvoimatoimiston aloitteesta. Työvoimatoimisto pyytää työnhakijalta selvityksen toiminnasta ajalta, jota määräaikainen lausunto on koskenut. Tarvittaessa voidaan antaa aikaisemman määräaikaisen esteettömän lausunnon estämättä uusi esteellinen lausunto takautuvasti siitä päivästä lukien, jolloin hakijan katsotaan päätoimisesti työllistyneen taiteilijan- tai tutkijantyössään. Jos uutta selvitystä työllistymisestä päätoimisesti ei ilmene, annetaan hakijalle toistaiseksi voimassa oleva uusi esteetön lausunto.

2. Apurahoista

Apurahojen merkitys arvioitaessa päätoimista tutkijan- tai taiteilijantyössä työllistymistä tai sen päättymistä on osoittautunut käytännössä vaikeaksi. Pääsääntöisesti vain työskentelyapurahoilla on merkitystä arvioitaessa apurahansaajan työllistymistä. Jos apurahapäätöksestä ei ilmene kausi, jonka toimeentuloksi apuraha on tarkoitettu, myönnetty apuraha jaetaan verottoman apurahan kuukausittaisella euromäärällä (v. 2008 1.320 e/kk), ja apurahakauden katsotaan kestävänsä tämän laskennallisen ajan. Kustannuskorvauksiksi tarkoitettut apurahat eivät osoita päätoimista työllistymistä.

Väitöskirjan jättäminen esitarkastukseen on osoitus päätoimisen työskentelyn päättymisestä. Tutkimustyö voi keskeytyä myös kesken väitöskirjan teon esimerkiksi apurahakauden päättyessä.

Apurahoja hakemalla tutkija tai taiteilija osoittaa aktiivisesti pyrkivänsä työllistymään. Työtä hakevan tutkijan tai taiteilijan apurahahakemuksia ei voida pitää näyttönä siitä, että apurahan hakija työllistyy toiminnassa päätoimisesti.

Kun apuraha saanut apurahakauden päättymisen jälkeen ilmoittautuu työnhakijaksi, häneen sovelletaan kohdassa 1 kuvattua jälkikäteisvalvontaa: ehdollinen ja määräaikainen esteetön lausunto annetaan työnhakijaksi ilmoittautumisesta lukien, ja lausunnon oikeellisuus tarkistetaan kuvatulla tavalla jälkikäteen. Jälkikäteisessä tarkistamisessa on otettava huomioon se, että apurahojen hakeminen määräaikaisen lausunnon aikana ei osoita päätoimista työllistymistä. Myöskään jo ennen työnhakijaksi ilmoittautumista valmistuneiden kirjallisten töiden ja artikkeleiden julkaisu tai teosten esittäminen määräaikaisen lausunnon aikana ei osoita toimintaa päätoimiseksi.

3. Tutkijakoulutus, määräaikaiset tutkimusvirat ja –tehtävät

Tutkijakoulujärjestelmällä on pyritty saamaan yhä useampi tohtorintutkintoa suorittava työ- tai virkasuhteeseen. Nimikkeet vaihtelevat mm. tutkijakoulutettavasta tutkijaan tai projektitutkijaan. Työnantajana on yliopisto taikka tutkimuslaitos ja rahoitus voi olla tutkijakoulurahoitusta tai projektirahoitusta. Tutkijakoulutettavan työ on nimikkeestä riippumatta normaalia palkkatyötä ja sitä arvioidaan samoin perustein kuin muutakin työsuhteessa tehtyä määräaikaista työtä. Tutkijakoulutuksesta työtömäksi joutuva on oikeutettu työttömyysturvaan samoilla ehdoilla ja edellytyksillä kuin muutkin palkkatyön tekijät.

Tässä kirjeessä kuvatut menettelyt otetaan käyttöön välittömästi.

Tarja Cronberg
Työministeri

Pasi Järvinen
Lainsäädäntöjohtaja

TIEDOKSI

Tieteentekijöiden liitto
Suomen Taiteilijaseura
Teatteri- ja mediatyöntekijät ry
Opettajien työttömyyskassa
SAK
STTK
Akava
Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta
Taiteiden keskustoimikunta
Suomen Akatemia
Yliopistot
Työttömyyskassojen yhteisjärjestö
Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta
Vakuutusosasto
Opetusministeriö
Työ- ja elinkeinoministeriön työllisyys- ja yrittäjyysosasto